

บทบาทของศาลในการปล่อยชั่วคราวกับการถ่วงดุลสิทธิในเสรีภาพและ
ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา*

THE ROLE OF THE COURTS IN BAIL DECISIONS: BALANCING THE RIGHT TO
LIBERTY AND THE EFFICIENCY OF CRIMINAL PROCEEDINGS

โชต อัสวาลาสกุล¹, วราภรณ์ อัสวาลาสกุล^{2*}

Chot Atsawalapsakun¹, Waraporn Atsawalapsakun^{2*}

¹ศาลจังหวัดอุดรดิตถ์ อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

¹Uttaradit Provincial Court, Uttaradit, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit, Thailand

*Corresponding author E-mail: warapornatsawalapsakun@gmail.com

บทคัดย่อ

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นกลไกสำคัญของกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพภายใต้หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ขณะเดียวกัน รัฐมีหน้าที่รักษาประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาและประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะการป้องกันการหลบหนี การยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และการก่อกวนต่อสังคม บทความนี้มุ่งศึกษาบทบาทของศาลยุติธรรมในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว วิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลในการถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดี และเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาระบบการปล่อยชั่วคราวให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน ผลการศึกษาพบว่า แม้อำนาจศาลไทยจะรับรองสิทธิในการขอปล่อยชั่วคราวและกำหนดให้การควบคุมตัวก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นข้อยกเว้น แต่ในทางปฏิบัติ ระบบการปล่อยชั่วคราวยังเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่ 1) การพึ่งพาหลักประกันทางเศรษฐกิจเป็นกลไกหลัก 2) การขาดหลักเกณฑ์เชิงบรรทัดฐานที่ชัดเจนและเป็นระบบในการใช้ดุลพินิจของศาล และ 3) ข้อจำกัดของกลไกสนับสนุนการตัดสินใจ เช่น ระบบประเมินความเสี่ยงและข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้การเข้าถึงสิทธิในการปล่อยชั่วคราวไม่เป็นไปอย่างเสมอภาค และทำให้การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีเอนเอียงไปในทางจำกัดเสรีภาพมากกว่าที่จำเป็น ดังนั้น การเสริมสร้างบทบาทของศาลในการปล่อยชั่วคราวควรมุ่งลดการพึ่งพาหลักประกันทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการใช้มาตรการทางเลือกที่จำกัดเสรีภาพน้อยที่สุด พัฒนาหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจให้มีมาตรฐานเดียวกัน และเสริมสร้างกลไกสนับสนุนการตัดสินใจของศาลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีเป็นไปอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักนิติธรรมในระยะยาว

คำสำคัญ: การปล่อยชั่วคราว, ดุลพินิจของศาล, สิทธิในเสรีภาพ, หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์, กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

Abstract

Pretrial release of suspects or defendants in criminal proceedings constitutes a fundamental mechanism of the criminal justice system, as it is directly linked to the protection of the right to liberty under the presumption of innocence. At the same time, the State bears the responsibility to safeguard the efficiency of criminal proceedings and the public interest, particularly with regard to preventing flight, interference with evidence or witnesses, and the commission of further harm to society. This article examines the role of the courts in decisions on pretrial release, analyzes the exercise of judicial discretion in balancing the right to liberty against the efficiency of criminal proceedings, and proposes approaches for improving the pretrial release system in accordance with the rule of law and human rights principles. The study finds that, although Thai law recognizes the right to apply for pretrial release and treats pretrial detention prior to a final judgment as an exceptional measure, the pretrial release system in practice continues to face significant structural limitations. These include 1) An overreliance on financial bail as the primary risk - control mechanism, 2) The absence of clear and systematic normative standards governing the exercise of judicial discretion, and 3) Constraints in decision - support mechanisms, such as risk assessment tools and reliable empirical data. These limitations result in unequal access to pretrial release and tend to skew the balancing process toward unnecessary restrictions on liberty. Accordingly, strengthening the role of the courts in pretrial release decisions should focus on reducing dependence on economic bail, promoting the use of less restrictive alternative measures, developing consistent standards for the exercise of judicial discretion, and enhancing systematic decision - support mechanisms. Such reforms would enable a more appropriate balance between the right to liberty and the efficiency of criminal proceedings, consistent with the rule of law in the long term.

Keywords: Bail, Judicial Discretion, Right to Liberty, Presumption of Innocence, Criminal Justice System

บทนำ

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นกลไกสำคัญของกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคลภายใต้หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ การควบคุมตัวก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจึงควรถูกใช้เป็นมาตรการที่จำเป็นและได้สัดส่วน ขณะเดียวกัน กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการดำเนินคดีและประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะการป้องกันการหลบหนี การยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และการก่ออันตรายต่อสังคม สถานการณ์ดังกล่าวทำให้การพิจารณาปล่อยชั่วคราวเป็นพื้นที่สำคัญของการถ่วงดุลระหว่างสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลกับความจำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งในทางปฏิบัติ ศาลยุติธรรมมีบทบาทโดยตรงในการใช้อำนาจดุลพินิจเพื่อชั่งน้ำหนักคุณค่าทางกฎหมายทั้งสองประการนี้ (อดิรุจ ตันบุญเจริญ, 2564)

ในทางปฏิบัติ การปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังคงพึ่งพาหลักประกันในรูปแบบเงินหรือทรัพย์สินเป็นสำคัญ ส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงสิทธิในการปล่อยชั่วคราว โดยเฉพาะผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน ซึ่งอาจถูกควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดีที่ทั้งที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการปล่อยชั่วคราว และบั่นทอนหลัก

ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม (ธนพร จุลศรี และสุนทรี บุชิตชน, 2563) เพื่อลดข้อจำกัดดังกล่าว ศาลยุติธรรมได้พัฒนานโยบายการปล่อยชั่วคราวโดยนาระบบประเมินความเสี่ยงและมาตรการกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราวมาใช้แทนการยึดโยงกับฐานะหรือทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยอาศัยแนวคิดด้านพฤตินิยมศาสตร์และการบริหารความเสี่ยงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจของศาล ควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพอย่างเหมาะสม (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560ก) อย่างไรก็ตาม การนำระบบประเมินความเสี่ยงมาใช้ในทางปฏิบัติยังเผชิญข้อจำกัดทั้งในด้านโครงสร้าง กลไกสนับสนุน และการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ทำให้บทบาทของศาลในการถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดียังคงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (คมศักดิ์ โตโกชนพันธ์, 2562)

ด้วยเหตุดังกล่าว บทความวิชาการนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทของศาลยุติธรรมในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา วิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลในการถ่วงดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพกับการรักษาประสิทธิภาพในการดำเนินคดี ตลอดจนเสนอแนวทางเชิงหลักการเพื่อพัฒนากลไกการปล่อยชั่วคราวให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน และความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมไทย บทความนี้เสนอกรอบการวิเคราะห์และแนวทางเชิงนโยบายที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายมิติ ได้แก่ การเสริมสร้างการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยภายใต้หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิในการปล่อยชั่วคราว ในขณะที่เดียวกันยังสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความเป็นระบบและสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน ตลอดจนช่วยยกระดับความเชื่อมั่นของสังคมต่อระบบการปล่อยชั่วคราว และส่งเสริมให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมยิ่งขึ้นในระยะยาว

แนวคิดและหลักกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและการถ่วงดุลสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดี

แนวคิดเรื่องการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีรากฐานสำคัญอยู่บนหลักสิทธิมนุษยชนและหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งกำหนดให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยังคงมีสถานะเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด หลักการดังกล่าวได้รับการรับรองในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และสะท้อนให้เห็นว่า การจำกัดเสรีภาพของบุคคลโดยการควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดีต้องเป็นข้อยกเว้น มิใช่มาตรการทั่วไปของกระบวนการยุติธรรม (ปกป้อง ศรีสนิท, 2568)

ในระดับตัวบทกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 บัญญัติรับรองเสรีภาพในร่างกายของบุคคล และกำหนดให้การจำกัดเสรีภาพจะกระทำต่อเมื่อมีเหตุและเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 และมาตรา 108/1 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยให้อำนาจศาลพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะก่ออันตรายประการอื่น การบัญญัติดังกล่าวสะท้อนแนวคิดว่าการปล่อยชั่วคราวมิใช่สิทธิที่ถูกปฏิเสธโดยอัตโนมัติ แต่เป็นสิทธิที่ต้องได้รับการพิจารณาภายใต้กรอบของกฎหมายและเหตุอันจำเป็น (พิมพ์ภัส ศรีธรรมาวัตร, 2566) อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพตามกฎหมายไทยมิได้มีลักษณะเป็นสิทธิที่ใช้ได้อย่างสมบูรณ์ หากแต่เป็นสิทธิที่อาจถูกจำกัดได้ภายใต้หลักความจำเป็นและหลักความได้สัดส่วน ซึ่งเป็นหลักกฎหมายมหาชนที่ใช้ควบคุมการใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล หลักความจำเป็นกำหนดให้การควบคุมตัวก่อนคำพิพากษาจะกระทำต่อเฉพาะในกรณีที่มีเหตุจำเป็นต่อการดำเนินคดี ขณะที่หลักความได้สัดส่วนกำหนดให้มาตรการจำกัดเสรีภาพต้องไม่เกินสมควรแก่เหตุเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดี หลักการทั้งสองจึงทำหน้าที่เป็นกรอบในการถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีของรัฐ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555) นอกจากนี้

แนวคิดเรื่องการปล่อยชั่วคราวยังต้องพิจารณาภายใต้หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน ในทางปฏิบัติ ระบบการปล่อยชั่วคราวที่พึ่งพาหลักประกันในรูปแบบเงินหรือทรัพย์สินเป็นสิ่งสำคัญ ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิในการปล่อยชั่วคราว โดยเฉพาะผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจำกัดเสรีภาพของบุคคลไม่ควรขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจ หากแต่ควรพิจารณาจากความเสี่ยงที่แท้จริงต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นสิ่งสำคัญ (ธนพร จุลศรี และสุนทร บุษิตชน, 2563)

ภายใต้กรอบแนวคิดและหลักกฎหมายดังกล่าว ศาลยุติธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะองค์กรที่ใช้อำนาจดุลพินิจในการถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดี การพิจารณาปล่อยชั่วคราวจึงมิใช่เพียงการใช้ดุลพินิจในเชิงเทคนิค หากแต่เป็นการใช้อำนาจตามหลักนิติธรรมที่ต้องคำนึงถึงสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม (อดิรุจ ต้นบุญเจริญ, 2564)

กรอบกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการยุติธรรมที่มีเป้าหมายในการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพของบุคคล ควบคู่ไปกับการรักษาประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา กรอบกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทยจึงต้องพิจารณาภายใต้ทั้งบทบัญญัติระดับรัฐธรรมนูญ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และแนวคำอธิบายเชิงหลักการของศาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 รับรองสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคลไว้อย่างชัดเจน โดยบัญญัติว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับกุมหรือคุมขังจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุและวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติ หลักการดังกล่าวสะท้อนถึงแนวคิดพื้นฐานว่า การจำกัดเสรีภาพก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดต้องเป็นข้อยกเว้น มิใช่หลักทั่วไป ทั้งยังสอดคล้องกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในระดับกฎหมายลำดับรอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว โดยมาตรา 107 และมาตรา 108 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในทุกชั้นของกระบวนการพิจารณา เว้นแต่จะมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ก่ออันตรายประการอื่น หรือมีเหตุอันสมควรประการใดที่ศาลเห็นว่าการปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดี หลักเกณฑ์ดังกล่าวสะท้อนว่า การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องตั้งอยู่บนเหตุผลเชิงประจักษ์ มิใช่การอาศัยดุลพินิจโดยปราศจากกรอบกำกับ

อย่างไรก็ตาม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เปิดพื้นที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้างในการประเมินข้อเท็จจริงของแต่ละคดี ซึ่งในทางทฤษฎี ดุลพินิจดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลสามารถถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพของบุคคลกับความจำเป็นในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม แต่ในทางปฏิบัติ การใช้ดุลพินิจที่ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนอาจก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิการปล่อยชั่วคราวได้ นอกจากตัวบทกฎหมายแล้ว แนวคำอธิบายและแนวปฏิบัติของศาลยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการปล่อยชั่วคราว ศาลได้พัฒนาหลักการพิจารณาที่เน้นการคำนึงถึงความได้สัดส่วนของการจำกัดสิทธิ โดยพิจารณาว่าการคุมขังก่อนคำพิพากษามีความจำเป็นและเหมาะสมเพียงใดเมื่อเทียบกับผลกระทบต่อเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่ที่มองว่าการคุมขังก่อนคำพิพากษาเป็นมาตรการสุดท้าย

ดังนั้น กรอบกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทยมีโครงสร้างที่ยึดโยงกับการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพเป็นหลัก โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นฐานคุณค่า และมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นเครื่องมือ

ในการกำหนดอำนาจและดุลพินิจของศาล อย่างไรก็ตามก็ดี ความท้าทายสำคัญยังคงอยู่ที่การทำให้การใช้ดุลพินิจของศาลเป็นไปอย่างสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและความเสมอภาค ซึ่งเป็นประเด็นที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาต่อไป ทั้งในเชิงกฎหมายและเชิงนโยบาย

บทบาทและดุลพินิจของศาลในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว

ศาลยุติธรรมมีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะองค์กรที่ทำหน้าที่ถ่วงดุลระหว่างอำนาจรัฐกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงมิใช่เป็นเพียงการใช้อำนาจตามตัวบทกฎหมายเท่านั้น หากแต่เป็นการใช้ดุลพินิจเชิงคุณค่าที่ต้องคำนึงถึงหลักนิติธรรม หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และหลักความได้สัดส่วนของการจำกัดสิทธิเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในรัฐประชาธิปไตย (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555) ในเชิงบทบาท ศาลทำหน้าที่เป็นผู้คุ้มครองสิทธิในเสรีภาพของบุคคลในระยะก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยต้องพิจารณาว่าการคุมขังก่อนคำพิพากษามีความจำเป็นเพียงใดภายใต้สถานการณ์ของคดีนั้น ๆ การปล่อยชั่วคราวจึงควรถูกมองเป็น “หลัก” ในขณะที่การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็น “ข้อยกเว้น” ซึ่งจะกระทำต่อเมื่อมีเหตุอันหนักแน่นและสมควรตามที่กฎหมายบัญญัติ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลที่มุ่งจำกัดการใช้มาตรการคุมขังก่อนคำพิพากษาเฉพาะกรณีที่เป็นอย่างแท้จริง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560; ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวมีลักษณะเป็นดุลพินิจเชิงข้อเท็จจริงและเชิงนโยบายผสมผสานกัน โดยศาลต้องประเมินพฤติการณ์เฉพาะของผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น ความหนักเบาแห่งข้อหา พฤติการณ์แห่งคดี พฤติกรรมในอดีต ความเสี่ยงในการหลบหนี ความเป็นไปได้ในการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือการก่ออันตรายประการอื่นต่อสังคม ปัจจัยดังกล่าวสะท้อนว่า ดุลพินิจของศาลมิใช่อำนาจตามอำเภอใจ หากแต่ต้องตั้งอยู่บนเหตุผลที่เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสำคัญ (พิมพ์ภัส ศรีธนา นวัตกรรม, 2566) อย่างไรก็ตามก็ดี ลักษณะของบทบัญญัติกฎหมายที่เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง อาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่แน่นอนทางกฎหมายและความแตกต่างในการพิจารณาระหว่างคดีที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ในบางกรณี การใช้ดุลพินิจที่เน้นความร้ายแรงของข้อหาเป็นหลัก อาจส่งผลให้การปล่อยชั่วคราวกลายเป็นข้อยกเว้นในทางปฏิบัติ ซึ่งขัดกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และอาจกระทบต่อหลักความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (สุเทพ กาวิละ, 2564) ภายใต้หลักนิติธรรม ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวจึงต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่สามารถตรวจสอบได้ กล่าวคือ ศาลควรแสดงเหตุผลในการมีคำสั่งทั้งที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอย่างชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ คู่ความ และสังคม สามารถเข้าใจถึงฐานคิดและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ การให้เหตุผลดังกล่าวไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมการใช้ดุลพินิจมิให้เกินขอบเขตที่กฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนกำหนดไว้ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2567)

ดังนั้น บทบาทของศาลในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว คือ การทำหน้าที่เป็นผู้ถ่วงดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพของบุคคล กับความจำเป็นในการรักษาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ดุลพินิจของศาลจึงเป็นดุลพินิจที่ตั้งอยู่บนหลักกฎหมาย เหตุผล และความได้สัดส่วน มิใช่ดุลพินิจที่ปราศจากกรอบกำกับ ทั้งนี้ การพัฒนาหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจะช่วยยกระดับบทบาทของศาลในการเป็นผู้พิทักษ์สิทธิเสรีภาพ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของสังคมต่อระบบการปล่อยชั่วคราวในระยะยาว (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555)

การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดี

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นประเด็นที่สะท้อนความตึงเครียดเชิงโครงสร้างระหว่างสิทธิในเสรีภาพของบุคคลกับความจำเป็นของรัฐในการรักษาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สิทธิในเสรีภาพถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองทั้งในระดับรัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชนสากล โดยเฉพาะหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งกำหนดให้บุคคลไม่ควรถูกจำกัดเสรีภาพก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกัน รัฐย่อมมีภารกิจในการประกันว่าการดำเนินคดีจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากการหลบหนี การยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือการก่อกวนอันตรายต่อสังคม (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2568) การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีจึงมิใช่การเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่เป็นการจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าทั้งสองให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมตามหลักความได้สัดส่วน กล่าวคือ การจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อเป็นมาตรการที่จำเป็น เหมาะสม และได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม แนวคิดดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกรอบในการกำกับการใช้ดุลพินิจของศาลให้เอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่งจนกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิหรือประสิทธิภาพของระบบยุติธรรม (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555) ในทางปฏิบัติ ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีมักถูกอธิบายผ่านความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว เช่น ความเสี่ยงในการหลบหนี ความเสี่ยงต่อการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือการกระทำอันอาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม การประเมินความเสี่ยงดังกล่าวเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ศาลใช้ประกอบการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม หากการประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาศัยการคาดการณ์ที่ไม่เป็นระบบ หรือพึ่งพาสम्मัติฐานเชิงนามธรรมมากเกินไป ย่อมเสี่ยงต่อการทำให้การคุมขังก่อนคำพิพากษากลายเป็นหลักในทางปฏิบัติ ซึ่งขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (พิมพ์ภัส ศรีธนาวัตร, 2566) ในอีกด้านหนึ่ง การคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพมิได้หมายความว่าศาลต้องอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในทุกกรณี หากแต่หมายถึงการที่ศาลต้องพิจารณาทางเลือกอื่นที่จำกัดเสรีภาพน้อยกว่าการคุมขังก่อนคำพิพากษา เช่น การกำหนดเงื่อนไข การควบคุมพฤติกรรม หรือการกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้ เพื่อให้การรักษาประสิทธิภาพในการดำเนินคดีบรรลุผลโดยไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของผู้ต้องหาหรือจำเลยเกินสมควร (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560ข)

อย่างไรก็ดี จากการศึกษางานวิจัยและรายงานเชิงนโยบายในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาพบว่า การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีในระบบกฎหมายไทยยังคงเผชิญข้อท้าทายเชิงโครงสร้างหลายประการ อาทิ กรอบกฎหมายที่เปิดพื้นที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง ความแตกต่างของแนวปฏิบัติระหว่างศาลในคดีลักษณะใกล้เคียงกัน และการที่มาตรการปล่อยชั่วคราวยังคงพึ่งพาลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นหลักในการบริหารความเสี่ยง สภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลให้การเข้าถึงสิทธิในการปล่อยชั่วคราวยังไม่เป็นไปอย่างเสมอภาค และอาจทำให้การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีเอนเอียงไปในทางจำกัดเสรีภาพมากกว่าที่จำเป็น แม้จะมีความพยายามในการพัฒนามาตรการทางเลือกและระบบประเมินความเสี่ยงในช่วงหลัง (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560ก)

กล่าวโดยสรุป การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีเป็นภารกิจสำคัญของศาลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การถ่วงดุลที่เหมาะสมต้องตั้งอยู่บนหลักความได้สัดส่วน การให้เหตุผลอย่างโปร่งใส และการใช้มาตรการที่จำกัดสิทธิในน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ การพัฒนากลไกสนับสนุนการตัดสินใจของศาลและการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนจะมีส่วนช่วยให้การถ่วงดุลดังกล่าวเป็นไปอย่างสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชนในระยะยาว (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2567)

ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของระบบการปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติ

แม้ว่ากรอบกฎหมายไทยจะรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการขอปล่อยชั่วคราว และวางหลักให้การควบคุมตัวก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นข้อยกเว้น แต่ในทางปฏิบัติ ระบบการปล่อยชั่วคราวกลับเผชิญกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพยังไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างเต็มที่ และทำให้การใช้ดุลพินิจของศาลเอนเอียงไปในทางจำกัดเสรีภาพมากกว่าที่หลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนกำหนดไว้ (พิมพ์ภัส ศรีธนานุวัตร, 2566) ดังนี้

ประการแรก ลักษณะของบทบัญญัติกฎหมายที่เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง โดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เชิงบรรทัดฐานที่ชัดเจนในการประเมินความเสี่ยงจากการปล่อยชั่วคราว ส่งผลให้การพิจารณาในคดีที่มีลักษณะใกล้เคียงกันอาจให้ผลแตกต่างกันไปตามแนวคิดหรือทัศนคติของผู้ใช้อำนาจดุลพินิจ ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย และอาจกระทบต่อหลักความเสมอภาคในการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2567)

ประการที่สอง ระบบการปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติยังคงพึ่งพาหลักประกันทางเศรษฐกิจเป็นหลักในการควบคุมความเสี่ยงของผู้ต้องหาหรือจำเลย การกำหนดวงเงินประกันในระดับสูงอาจถูกมองว่าเป็นมาตรการที่ช่วยประกันการไม่หลบหนี แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับสร้างอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะยากจน ซึ่งไม่สามารถจัดหาหลักประกันตามที่ศาลกำหนดได้ แม้จะไม่มีพฤติการณ์บ่งชี้ถึงความเสี่ยงในการหลบหนีหรือการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน สภาพการณ์นี้สะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง และทำให้สิทธิในการปล่อยชั่วคราวถูกผูกโยงกับฐานะทางเศรษฐกิจมากกว่าการประเมินความเสี่ยงที่แท้จริง (สุเทพ กาวิละ, 2564)

ประการที่สาม ข้อจำกัดด้านกลไกสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของศาล เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบการปล่อยชั่วคราว ในหลายกรณี ศาลขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เพียงพอเกี่ยวกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น ข้อมูลด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ หรือเครือข่ายสนับสนุนในชุมชน ทำให้การประเมินความเสี่ยงต้องอาศัยข้อสันนิษฐานทั่วไปมากกว่าการวิเคราะห์รายกรณีอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การคุมขังก่อนคำพิพากษาถึงที่สุดถูกใช้เป็นมาตรการเริ่มต้นแทนที่จะเป็นมาตรการสุดท้าย (Last Resort) (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560ก)

ประการที่สี่ แม้ศาลยุติธรรมจะเริ่มนำระบบการประเมินความเสี่ยงและมาตรการกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราวมาใช้ แต่การบังคับใช้ยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านขอบเขต การครอบคลุมพื้นที่ และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ผู้นำชุมชน พนักงานคุมประพฤติ และหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคม ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ระบบประเมินความเสี่ยงยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของศาลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (คมศักดิ์ โดโฆชนพันธ์ุ, 2562)

กล่าวโดยสรุป ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของระบบการปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติสะท้อนให้เห็นว่าแม้กรอบกฎหมายจะมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพของบุคคล แต่การนำไปใช้ยังเผชิญความท้าทายทั้งในเชิงโครงสร้าง เชิงกระบวนการ และเชิงทัศนคติ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กันทั้งการพัฒนาหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจให้ชัดเจน การลดการพึ่งพาหลักประกันทางเศรษฐกิจ และการเสริมสร้างกลไกสนับสนุนการตัดสินใจของศาล เพื่อให้ระบบการปล่อยชั่วคราวสามารถถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีได้อย่างสอดคล้องกับหลักนิติธรรมในระยะยาว (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2555)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างบทบาทของศาลในการปล่อยชั่วคราวและการถ่วงดุลสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดี

จากการศึกษากรอบกฎหมาย บทบาทและดุลพินิจของศาล ตลอดจนปัญหาและข้อจำกัดของระบบการปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติ พบว่า การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพของบุคคลกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาจยังคงเผชิญความท้าทายทั้งในเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนการ บทสรุปของงานวิจัยนี้จึงสามารถ

นำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ในการพัฒนานโยบายด้านการปล่อยชั่วคราว เพื่อเชื่อมโยงหลักสิทธิในเสรีภาพ เข้ากับการปฏิบัติจริงของศาลได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญดังต่อไปนี้

ประการแรก ควรพัฒนาหลักเกณฑ์เชิงบรรทัดฐานในการใช้ดุลพินิจของศาลในการปล่อยชั่วคราวให้มีความชัดเจนและเป็นระบบ โดยกำหนดแนวปฏิบัติกลางที่ระบุปัจจัยในการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นลำดับขั้น เช่น ความเสี่ยงในการหลบหนี การยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และการก่ออันตรายต่อสังคม ทั้งนี้ เพื่อจำกัดการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ ลดความแตกต่างในการพิจารณาตัดสินลักษณะใกล้เคียงกัน และเสริมสร้างความแน่นอนทางกฎหมายและความเสมอภาคในการเข้าถึงสิทธิการปล่อยชั่วคราว

ประการที่สอง ควรลดการพึ่งพาหลักประกันทางเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขหลักในการปล่อยชั่วคราว และขยายการใช้มาตรการทางเลือกที่จำกัดเสรีภาพน้อยกว่า เช่น การกำหนดเงื่อนไขด้านพฤติกรรม การรายงานตัว การจำกัดพื้นที่ หรือการกำกับดูแลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ศาลสามารถรักษาประสิทธิภาพในการดำเนินคดีได้โดยไม่สร้างภาระเกินสมควรแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย และลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในระบบการปล่อยชั่วคราว

ประการที่สาม ควรเสริมสร้างกลไกสนับสนุนการตัดสินใจของศาลในชั้นปล่อยชั่วคราว โดยพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงให้มีความครอบคลุมและเชื่อถือได้มากขึ้น พร้อมทั้งบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของศาลตั้งอยู่บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ และสอดคล้องกับหลักการที่ให้การคุ้มครองก่อนคำพิพากษาเป็นมาตรการสุดท้าย

นอกจากนี้ เพื่อพัฒนาความลึกเชิงวิชาการในระยะยาว ควรต่อยอดการศึกษาเรื่องดุลพินิจของศาลไปสู่การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับต่างประเทศ โดยเฉพาะระบบที่ให้ความสำคัญกับมาตรการทางเลือกและการบริหารความเสี่ยง ซึ่งอาจช่วยเปิดมุมมองใหม่และเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงนโยบายการปล่อยชั่วคราวของไทย

โดยสรุป การเสริมสร้างบทบาทของศาลในการปล่อยชั่วคราวควรมุ่งพัฒนากรอบการใช้ดุลพินิจให้มีความชัดเจน ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิ และสนับสนุนการตัดสินใจของศาลอย่างเป็นระบบ แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีเป็นไปอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชนในระยะยาว

สรุป

บทความวิชาการนี้ได้ศึกษาบทบาทของศาลยุติธรรมในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยวิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลในการถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพของบุคคลกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า การปล่อยชั่วคราวเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนคุณค่าพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หลักนิติธรรม และหลักความได้สัดส่วนในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายไทยจะรับรองสิทธิในการขอปล่อยชั่วคราว และกำหนดให้การควบคุมตัวก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นข้อยกเว้น แต่ในทางปฏิบัติ การใช้ดุลพินิจของศาลยังเผชิญข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การพึ่งพาหลักประกันทางเศรษฐกิจเป็นกลไกหลัก การขาดหลักเกณฑ์เชิงบรรทัดฐานที่ชัดเจนในการประเมินความเสี่ยง และข้อจำกัดของกลไกสนับสนุนการตัดสินใจของศาล ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้การเข้าถึงสิทธิในการปล่อยชั่วคราวยังไม่เป็นไปอย่างเสมอภาค และในบางกรณีทำให้การถ่วงดุลเอนเอียงไปในทางจำกัดเสรีภาพมากกว่าที่จำเป็น ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นพัฒนาการของศาลยุติธรรมในการปรับนโยบายด้านการปล่อยชั่วคราว โดยการนำระบบประเมินความเสี่ยงและมาตรการกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราวมาใช้เป็นทางเลือกแทนการควบคุมตัวหรือการพึ่งพาหลักประกันทางทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว แม้มาตรการดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ แต่ถือเป็นก้าวสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทของศาลในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพควบคู่กับการรักษาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น การพัฒนาระบบการปล่อยชั่วคราว

ในอนาคตควรมุ่งเสริมสร้างกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีบรรทัดฐานที่ชัดเจน ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิ และสนับสนุนการใช้มาตรการที่จำกัดเสรีภาพน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การถ่วงดุลระหว่างสิทธิในเสรีภาพกับประสิทธิภาพในการดำเนินคดีเป็นไปอย่างเหมาะสม และเสริมสร้างความชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรมไทยในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- คมศักดิ์ โตโกชนพันธ์. (2562). การปล่อยชั่วคราวโดยใช้ระบบประเมินความเสี่ยงและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์, 3(1), 17-34.
- ธนพร จุลศรี และสุนทรี บุชิตชน. (2563). ปัญหาความไม่เสมอภาคทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา. วารสารปัญญาปณิธาน, 5(2), 83-94.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2555). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2568). หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐ ในฐานะ “เกณฑ์” จำกัดอำนาจรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2568). สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- พิมพ์รภัส ศรีธนานุวัตร. (2566). ปัญหาการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาด้วยระบบประเมินความเสี่ยงในชั้นพิจารณาคดีของศาล. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 49(1), 153-174.
- วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. (2567). ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานบางประการของกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2560ก). คู่มือสำหรับผู้พิพากษาในการนำร่องปฏิรูปการปล่อยชั่วคราวด้วยระบบประเมินความเสี่ยงและการกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพย์สินศักดิ์. (2560ข). โครงการประเมินความเสี่ยงและกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพย์สินศักดิ์.
- สุเทพ กาวิลละ. (2564). ปัญหาการปล่อยชั่วคราวผู้กระทำความผิดในคดีอาญา. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 15(3), 262-272.
- อดิรุจ ตันบุญเจริญ. (2564). “ศาลยุติธรรม” บนเส้นทางการสร้างดุลยภาพแห่งสิทธิ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.